

MISLI ZNALCA: prof. dr. sc. David Armitage

David Armitage, MA, PhD, CorrFRSE, FRHistS, FAHA, rođen je u Stockportu u Engleskoj 1965. godine. Doktorirao na Cambridgeu 1992. godine. Netom prije toga, dvije godine se usavršavao na Princetonu. Po završetku studija predavao je kao asistent na Cambridgeu. Započeo je predavati na Columbiji 1993. godine, te je dobio stipendiju za usavršavanje na Harvardu 2000. i 2001. Nakon Columbije, 2004. je započeo predavati na Harvardu gdje radi i danas kao profesor na Odjelu za povijest gdje je i pročelnik, a uz to je i profesor na Odjelu političkih znanosti te vanjski suradnik Pravnog fakulteta. Također je i počasni profesor Sveučilišta u Sydneyu. Član je Kraljevskog Društva Edinburgha (eng. Corresponding Fellow of the Royal Society of Edinburgh (CorrFRSE)), Kraljevskog Povijesnog Društva (eng. Fellow of the Royal History Society (FRHistS)), Australске akademije humanističkih znanosti (eng. Fellow of the Australian Academy of the Humanities (FAHA)). Autor je i urednik petnaest knjiga, od kojih su četiri nagrađene kao knjige godine.

Poštovani profesore, iznimno mi je drago što ste pristali na ovaj intervju.

Hvala vama na iskazanom interesu.

Tijekom Vaše bogate karijere, podučavali ste povijest na najprestižnijim svjetskim studijima povijesti u svijetu. Predavali ste na Cambridgeu, Princetonu, Columbiji i sad Harvardu. Kako biste opisali vaše iskustvo podučavanja na njima?

Imao sam dosta sreće raditi s nekim od najboljih studenata – preddiplomske i diplomske razine, tijekom karijere, s obe strane Atlantika. Uvijek sam osjećao da sam naučio barem onoliko koliko su oni mogli naučiti od mene. Predavanje nije jednosmjerna ulica ni hijerarhijski proces: to je razmjena, prilikom koje i studenti i nastavnici otkrivaju povijest zajedno, kroz analizu i raspravu. Ja možda mogu započeti razgovor, dovodeći do teme i postavljajući pitanja, ali su studenti ti koji to pretvore u razgovor i uzbudljivo zajedničko iskustvo. Uvijek s osmijehom gledam na predavanje, i na kraju svakog semestra osjećam žaljenje jer je završilo.

Možete li objasniti razliku između podučavanja na tim sveučilištima? Nekakve razlike u obrazovnim sustavima? Razlike među studentima?

Obrazovni sustav na Cambridgeu je bio drukčiji u odnosu na ikoje američko sveučilište, a predavati na Columbiji je opet bilo drukčije u odnosu na sve što sam do tada iskusio. Na Cambridgeu sam većinom nadzirao preddiplomce: to jest, individualna nastava temeljena na određenoj literaturi i studentskom eseju svaki tjedan. Tako intenzivna, čak i luksuzna interakcija između nastavnika i studenta je jedinstvena za Oxford i Cambridge, njihov krunski dragulj, koji bi bilo nemoguće replicirati na sveučilištu kao što je Harvard. Na Columbiji sam deset godina unutar „Core Curriculum“ predavao

gotovo stoljetnu „Zapadnu civilizaciju“ ili „Velike Knjige“, kolegij koji se protezao od Platona do Johna Rawlsa i novijih. To bih odabrao kao najdraže poglavlje podučavanja u mom životu do sada – seminar u grupi od dvadesetak studenata dva puta tjedno, samo da bih razotkrio složenost značajnih djela kao što su Machiavellijev *Princ* ili Millov *O slobodi*. Bila je to ogromna privilegija. Smatram to svojom istinskom edukacijom kao intelektualnog povjesničara, i ništa prije ili poslije ne mogu usporediti s tim. Napoljetku, moram reći da su moji studenti na Harvardu najbolji koje sam ikad podučavao: potiču me da neprestano razmatram nove pristupe i ideje, naročito preddiplomci koji rade izvanredne intelektualne rizike. To je neprestani izazov (u dobrom smislu!) da bih održao korak s njima i osjećam se sretnim što imam privilegiju svaki dan otkrivati što smatraju interesantnim, neodoljivim i složenim.

Zašto ste kao predmet istraživanja izabrali britansku i atlantsku povijest?

Ne mogu reći da sam izabrao biti britanski ili atlantski povjesničar. Karijeru sam započeo s engleskom književnošću, s doktoratom o Shakespearu! Tri godine u tom procesu shvatio sam, kao Molierov M. Jourdan, koji je otkrio da priča prozu cijeli život, da sam pričao povijest cijeli život. Do tada su se moji interesi prebacili na ideje carstva u ranonovovjekovnoj Britaniji; to su prvo potakli tekstovi, ali je ubrzo postalo nužno razmišljati o Britaniji, to jest o Engleskoj, Škotskoj, Irskoj i njihovim prekomorskim ekstenzijama, i tako o Atlantskom svijetu. Bilo je to početkom 1990.-ih kada su započinjale tzv. „Nova Britanska Povijest“ i Atlantska povijest. Bilo je to sretno razdoblje zainteresirati se za carstvo, što je bio slučaj s dosta povjesničara tada, i artikulirati taj interes u odnosu na ekspanzivne i transformacijske struje u povijesti britanskog i atlantskog svijeta. Moj rad je odlutao od tih korijena u globalnu i Tihooceansku povijest, te sada u *longue durée*, ali sam uvijek težio kretanju izvan konvencionalnih okvira i pitao nova pitanja o prošlosti umjesto da dajem nove odgovore na stara pitanja kao što mnogi povjesničari misle da moraju.

Dakle, od atlantske povijesti, preko tihooceanske do intelektualne. Što Vas je nagnalo da preispitate svoje interese?

Ništa me nije nagnalo. Od samog početka sam bio intelektualni povjesničar, prvenstveno zainteresiran za ideje i argumente. Zapravo, još prije samog početka, jer je taj interes nastao dok sam bio školarac te je čak utjecao na moju odluku o studiranju književnosti, a ne povijesti. Prebacio sam fokus kako bih proučio britansku intelektualnu povijest ranog novog vijeka, a zatim atlantsku intelektualnu povijest. No moj je interes cijelo to vrijeme bila intelektualna povijest; ostala područja su bila određena tomu, ali su ga odlučno oblikovala.

Napisali ste i uredili petnaest knjige, neke od kojih su nagrađene nagradama za knjigu godine. Kojom se knjigom najviše ponosite? Koju od njih biste preporučili studentima da pročitaju prvu?

Nikad ne trebate pitati čovjeka da izabere omiljeno dijete! Ali moram priznati da sam poprilično ponosan na svoju knjigu „Civil War: A History in Ideas“ koja će nakon dugotrajnog nastanka, 2017. ugledati svjetlo dana. Ona objedinjuje mnoge moje interese – intelektualnu povijest, globalnu povijest, klasičnu i povijest ranog novog vijeka, te izaziva *longue-durée* argumente koji nastoje ubaciti dilemu sadašnjosti u dužu povijesnu perspektivu. Bit ću posebno ponosan, ako pokrene širu raspravu.

Među svojim ranijim knjigama, preporučio bih da studenti prije svega pročitaju *The Ideological Origins of the British Empire* (2000.) ili *The Declaration of Independence: A Global History* (2007.). Prva knjiga prikazuje moje interese o državi i carstvu, Britaniji i Atlantiku, intelektualnoj i imperijalnoj povijesti, odakle ti interesi dolaze i na koji sam ih način objedinio. Druga knjiga je kraća, pristupačnija, i u neku ruku originalnija, te bi ih mogla navesti da gledaju na američku povijest u drukčijem svjetlu: ali to naslućuje vaše sljedeće pitanje!

Postoji generalni konsenzus oko toga da Amerikance nije briga za povijest osim njihove vlastite. Možete li to potvrditi? Jesu li Vaši studenti zainteresirani za europsku povijest? Ili su pak koncentrirani na američku i lokalnu povijest?

Ne bih baš rekao da se moji studenti, koji su dosta svjetski orijentirani, koji su se naputovali i koji su intelektualno dosta znatiželjni, spadaju u prosječnu grupu Amerikanaca. Američka je javnost vrlo investirana u vlastitu povijest; ili da se bolje izrazim vlastite povijesti, jer različite regije imaju različitu svijest o vlastitoj prošlosti, kao što to imaju različite zajednice (posebno Afroamerikanci i ostale manjine). Oduvijek mi se činilo, da unatoč tvrdnjama o modernosti i inovacijama, Sjedinjene Američke Države su jedna od najtradicionalnijih i povijesno orijentiranih društava na Zemlji: nigdje drugdje, ni u Francuskoj ni u Latinskoj Americi, se ne spominju „osnivači“ u tolikoj mjeri i s tolikom važnošću, u politici i u razgovoru, i nigdje drugdje, sada već zastarjeli i vremenski ograničen dokument kao što je Ustav ima toliku ulogu u javnom životu.

Moji studenti nisu zainteresirani samo za europsku povijest, već na primjer i za povijest južne Azije, povijest sjeverne Afrike i Bliskog istoka, povijest istočne Azije i povijest pacifičkog svijeta. Harvard prima studente iz svih kuteva svijeta, a osim toga, čak i američki studenti imaju iskustva i interese koji nadilaze američku povijest. Opet, oni se ne mogu smatrati tipičnim Amerikancima u širem smislu riječi, ali će biti opremljeni suočiti se s izazovima 21. stoljeća, zato jer vide probleme iz šire perspektive.

Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru je dosta orijentiran na pomorstvo i kao takav nudi studentima razne mogućnosti, ne samo za istraživanje povijesti Jadrana i Sredozemlja, već i povijesti Atlantskog oceana. Kakve su mogućnosti za istraživanje povijesti Jadrana na Harvardu?

Drago mi je čuti da je vaš Odjel pomorski orijentiran! Kao što znate, proveo sam velik dio svoje karijere istraživajući povijest oceana, prvo Atlantskog, a sada i Tihog. Neki od mojih studenata su istraživali povijest Sredozemlja, a meni je uvijek drago kada netko od njih istražuje nova područja transnacionalne povijesti usredotočene na mora i oceane. Nemam spoznaju o tome istražuje li itko trenutno povijest Jadrana, ali moja kolegica Alison Frank Johnson je već dosta dugo zainteresirana za pomorsku povijest Austro-Ugarske monarhije, a Harvard ima program ljetne škole u Veneciji, tako da ako imate nekog tko bi bio zainteresiran za proučavanje povijesti Jadrana, pretpostavljam da ih možemo primiti!

Britanska je povijest dosta obrađena na našem Sveučilištu, kao i britanski utjecaj na hrvatsku povijest. Počevši od Richarda Lavljeg Srca i legende o njegovom brodolomu na otoku Lokrumu pored Dubrovnika 1192. pa sve do Margaret Thatcher i njezine želje da Hrvatska bude neovisna. Tijekom perioda ranog novog vijeka ovim je prostorom prošlo nekoliko engleskih putopisaca (osobno mi prvi na pamet pada Henry Blunt). Jeste li prilikom pisanja knjiga istraživali išta o britanskim kontaktima s Hrvatskom?

Nažalost, moja istraživanja, kao ni putovanja, me nisu dovela do Hrvatske. To je dio svijeta koji bih rado posjetio, a možda će više znanja o području dovesti do budućeg istraživanja, tko zna?

Imate li koji savjet za studente? Kako postati bolji povjesničar?

Uvijek pitajte velika pitanja, čak i o malim primjerima i temama. Preispitujte svoje prethodnike i svoje profesore: nikad nemojte biti zadovoljni postavljanjem istih pitanja ili davanjem novih odgovora na stara pitanja. Čitajte naširoko (pogotovo izvan vašeg polja). Pišite dobro, ne da biste impresionirali, već da informirate.

Kakvi su Vaši planovi za budućnost?

Imam jako lošu naviku: uvijek započnem s novim projektima prije nego završim stare. To znači da dosta često imam previše toga odjednom u procesu istraživanja, ako ne već u nastajanju. Trenutno imam barem pet knjiga u različitim stadijima od zamisli do završetka.

1. *The Law of Nations in Global History*, u kouredništvu s Jennifer Pitts (Chicago). Ovo je izdanje, s pozamašnom bibliografijom i interpretativnim uvodom, spisa izvanrednog poljsko-britanskog odvjetnika i povjesničara C. H. Alexandrowiza (1902.-1975.). On je bio prvi veći učenjak koji je pisao povijest međunarodnog prava – rastućeg polja trenutno – s neeurocentrične perspektive, posebno gledane iz perspektive Indijskog oceana. Koristio je, između ostalih stvari, povijest odražavanja na azijsko-europske odnose, na globalno podrijetlo međunarodnog zakona, na dekolonizaciju i stvaranje novog svjetskog poretka nakon Drugog svjetskog rata, i zaslužuje biti puno poznatiji.

2. John Locke, *Colonial Writings*. John Locke i njegovo sudjelovanje u engleskoj kolonijalnoj aktivnosti u Sjevernoj Americi, na Karibima i u Irskoj su me zaintrigirali kada sam istraživao za svoju disertaciju početkom 1990.-ih. Sada sam, mnogo godina kasnije, dovršio istraživanje za potpuno kritičko izdanje njegovih radova o temi te samo trebam dovršiti uvod. To bi trebalo biti objavljeno za nekoliko godina, kada Oxford University Press objavi standardno akademsko izdanje Lockeovih radova.

3. *Oceanic Histories*, u kouredništvu s Alison Bashford (Cambridge) i Sujitom Sivasundaramom (Cambridge). Ova će knjiga obraditi većinu, ali ne sva, svjetska mora i oceane u samostalnim poglavljima vodećih stručnjaka, od Arktičkog do Tihog oceana, preko Atlantskog oceana i Sredozemlja, te će uključiti Baltičko i Sjeverno more, ali ne i Jadran nažalost – možda u drugom izdanju! U svakom slučaju, knjigu će sljedeće godine objaviti Cambridge University Press.

4. *A Cultural History of Peace in the Enlightenment, 1648-1815*, u kouredništvu sa Stellom Gervas (Alabama, Birmingham). Knjiga će obraditi različite koncepte mireva od Westfalskog mira do Bečkog kongresa, kao protuteža nadmoćnom naglasku na rat u proučavanju navedenog perioda (kao što je slučaj i s većinom drugih perioda). Knjigu bi trebao objaviti Bloomsbury Publishing 2017. godine.

5. *Horizons of History: Time, Space, and the Future of the Past*. To će biti skup eseja koje sam napisao posljednjih godina o širenju vremenskih i transnacionalnih horizonata pisanja povijesti, neke u svjetlu kontroverze koju je stvorio *The History Manifesto* (2014.) te druge proizašle iz mog rada u oceanskoj, globalnoj i intelektualnoj povijesti.

Osim navedenih projekata, završavam revizije za *Civil War: A History in Ideas* za početak 2017. kada će knjigu objaviti Alfred A. Knopf u SAD-u i Yale University Press u Ujedinjenom Kraljevstvu, a prijevodi knjige su već ugovoreni za Brazil i Japan – iako ne za Hrvatsku, bar ne još. (Ako bi netko tko čita ovo htio prevesti, ili bilo koju drugu knjigu na hrvatski, bio bih jako ponosan!)

To je otprilike to, premda mi se počinju stvarati neke ideje za novi veliki projekt. Ako budemo pričali opet za koju godinu, bit ću spremniji reći vam o čemu se radi.

Hvala Vam na sudjelovanju u intervjuu, bilo nam je drago čuti nešto više o Vašem radu.

Hvala vama na vrlo zanimljivim pitanjima. I ako je moguće, htio bih jedan primjerak vašeg časopisa.